

Zwarte specht

Dryocopus martius

Beschrijving

Kenmerken: De Zwarte specht is de grootste spechtensoort van Europa, formaat kraai (40-46 cm lengte) met een stevige kop-snavelpartij. Het verenkleed is geheel zwart met een geheel rode kopkap (man) of enkel een rood achterhoofd (vrouw). De snavel is ivoorkleurig en tot 6 cm lang. Het is een vrij luidruchtige vogel, waarbij mannetjes en vrouwtjes niet op roep te onderscheiden zijn. De roffel op resonerend hout is over meer dan 1 km te horen.

Levensloop: Zwarte spechten zijn standvogels met een hoge plaatstrouw. Ze leven jaarrond in een territorium van vaak 300-400 ha, waarbij territoria van aangrenzende paren kunnen overlappen. Binnen het territorium worden verschillende holen gebruikt voor slapen en voortplanting. De soort heeft één nest in april-juni met 2-5 eieren en brengt gemiddeld 3 jongen groot, mits er geen predatie optreedt.

Voedsel: De Zwarte specht eet vrijwel alleen ongewervelden die worden verzameld in dood of afstervend hout. In Nederland zijn hout- en schorsbewonende keverlarven, voornamelijk boktorren, voor de nestjongen het belangrijkste. Humusmieren en houtmieren die in (dood) hout nestelen en bosmieren maken een kleiner deel uit van het dieet.

Belang Veluwe: De Veluwe herbergt een kwart van de Nederlandse populatie en kent de hoogste dichtheid aan broedparen. Doelstelling is behoud van omvang en kwaliteit van het leefgebied en daarmee een draagkracht voor tenminste 400 broedparen. De stand wordt in 2013-2015 geschat op 350 tot 400 broedpaar, maar de trend is licht negatief.



Man bij nest met bijna vliegvlugge jongen
© Alastair Rae - commons.wikimedia.org



Jongen tijdens dieetonderzoek
© Marijn Nijssen - Stichting Bargerveen

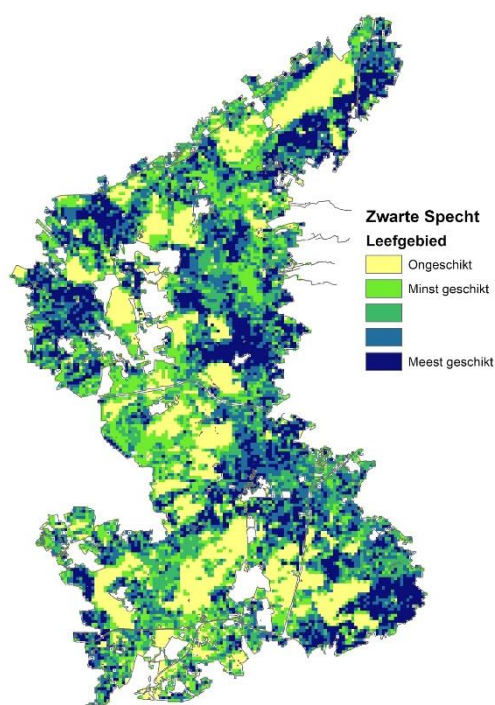


Foerageersporen in dood naalddhout
© Marijn Nijssen - Stichting Bargerveen

Leefgebied en gevoeligheid voor verstoring

- Het optimale leefgebied bestaat uit grote oppervlaktes vrijwel aaneengesloten opgaand bos met kleinere onderbrekingen (open plekken, kaalslag, jonge aanplant) en bosranden waar de zon op de bodem valt.
- Het habitat omvat altijd naaldbos of gemengd bos met voldoende naaldbomen (foerageerplekken; bij voorkeur Grove den, Fijnspar en Gewone zilverspar) en weinig begroeiing op de bodem en in de struiklaag.
- Het territorium omvat 300 á 400 hectare, waarvan tenminste 75 ha functioneel foerageergebied. De soort ontbreekt in bossen kleiner dan 100 ha, ook wanneer deze ogenschijnlijk geschikt zijn.
- Het nest wordt uitgehakt in een hoge, dikke en weinig vertakte boom met gladde stam; in Nederland veelal Beuk, soms ook Amerikaanse eik of dode naaldbomen zonder schors. Nesten hoger dan 12 meter in bomen met gladde stam kennen het minste predatie.
- Nestverstoring treedt weinig op, maar terreindelen met veel recreatie en concentraties van bebouwing worden vaak gemeden als foerageergebied. Autoverkeer van snelwegen heeft een negatief effect op de vestiging.

Leefgebied Zwarte specht op de Veluwe



Typisch leefgebied Zwarte specht met zowel naalddhout (foerageerplekken) als Beuken (nestplek) in een open bosstructuur © Marijn Nijssen – Stichting Bargerveen

Knelpunten

- Te klein oppervlak (<100 ha) min of meer aaneengesloten bos (liefst >300 ha nodig).
- Te klein aandeel (<25%) geschikt foerageerhabitat zoals naaldbos of gemengd bos met veel naalddhout.
- Te weinig staand (in mindere mate liggend) aftakelend en dood hout met houtbewonende keverlarven en mieren als voedsel.
- Te veel ondergroei en vergrassing op bodem foerageerlocaties (veiligheid bij foerageren, aanwezigheid en bereikbaarheid bosmiernesten).
- Te weinig (verspreiding van) hoge, dikke bomen met gladde stam die dienen als veilige nestboom.
- Onregelmatige maar frequente verstoring (bijvoorbeeld door recreatie) op foerageerplekken.

Aanbevelingen beheer

- Vergroten aandeel van staand aftakelend en dood naalddhout, met name Grove den, Fijnspar en Gewone Zilverspar (Douglas kent lagere dichtheden van prooien), zowel door deze bomen niet (preventief) te verwijderen, door te ringen of door hoge stobben te laten staan bij houtoogst.
- Maken kleine kapvlaktes en/of rafelige bosranden met dood hout en zon op de bodem.
- Voedselbomen voor bosmieren sparen bij werkzaamheden. Niet klepelen of frezen!
- Nieuwe aanplant Beuk (bijv. in lanen) en naalddhout voor toekomstige nest- en foerageerlocaties.
- Percelen met veel foerageermogelijkheden in voorjaar en zomer voor recreatie afsluiten.